

языку, особенно аудированию. В данной статье также уделено внимание основным тенденциям в преподавании английского языка, смещению акцентов в сторону самостоятельного изучения. Рассмотрены также некоторые психологические, лингвистические трудности аудирования как вида речевой деятельности, а также предложен практический комплекс упражнений для более успешного обучения аудированию. Согласно руководящим документам сегодня к выпускникам высших военных учебных заведений предъявляются требования, в основе которых лежат умения воспринимать общую и профессионально ориентированную информацию на английском языке. Это, в свою очередь, выводит аудирование на первые позиции, требует дополнительного исследования трудностей в обучении, дополнительной разработки упражнений, которые помогут успешно овладеть данным видом речевой деятельности.

Ключевые слова: англоязычная аудитивная компетенция, иноязычная подготовка, вероятное прогнозирование, оперативная память, долговременная память.

SCHERBINA O. O., KERPATENKO YU. V. Independent work of listeners is in forming of English-language professionally oriented listening.

The authors of the article have researched the recent problem of auditive competence formation. The article is mainly focused on the forming in auditive English language competence of future military professionals through self-directed learning. The peculiarities of teaching a foreign language to the adult learners are addressed in this article; the difficulties that English language learners face while using authentic professionally oriented audio and video materials in an attempt to develop listening skills are defined and analysed in the article as well as providing the practical examples of methodological realization of overcoming these difficulties. According to the current demands, the graduates of a higher military educational establishment should be able to perceive and understand verbal messages either while communicating or through listening to the oral message aiming to analyse and process general, military-political, military-special, social-political information. It is concluded that teaching listening is essential in foreign language training of future professionals of military-diplomatic service.

Keywords: English language, professionally oriented listening competence, foreign language teaching, probable prognostication, short term memory, long term memory.

УДК 378.011.3-051:784

Хуан Чанхао

**ПОЕТАПНА МЕТОДИКА ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ НА ЗАСАДАХ
ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ**

У статті висвітлено поетапну методику вокального навчання майбутніх учителів музики на засадах особистісно-орієнтованого підходу, яка відбувається за визначеними етапами: організаційно-ознайомлювальним, інформативно-діяльним, виконавсько-творчим. Навчальний процес на першому етапі спрямовується на зацікавлення студентів мистецтвом вокалу, формування позитивних емоційно-вольових установок, первісної мотивації до занять. Вокальна діяльність студентів має переважно репродуктивно-наслідувальний характер. Мета другого етапу- оволодіння комплексом вокально-технічних умінь та навичок, формування

навичок усвідомленого координування процесом фонації та здійснення оцінювально-аналізуювальних дій. Завдання третього етапу: узагальнення та закріплення досвіду вокального виконавства, формування у студентів виконавських і педагогічних знань, умінь та навичок, нагромадження репертуару для проведення просвітницької роботи. На всіх етапах використовувалися репродуктивні, проблемно-пошукові, інтернативні, практичні та оцінні методи та прийоми навчання.

Ключові слова: особистісно-професійне становлення; вокальне навчання; етапи формування методики; методи навчання; майбутній учитель музики.

Особистісно-орієнтований підхід став фундаментом нашого дослідження для внутрішньої цілісності вокального навчання майбутніх учителів музики. Мета такого навчання – гармонійне формування і всебічний розвиток особистості громадянина, повне розкриття його творчих сил, набуття власного “Я”, неповторної індивідуальності. Особистісно-професійне становлення є основою самоствердження людини в суспільстві. Цей процес включає в себе розвиток самосвідомості, формування системи ціннісних орієнтацій, моделювання свого майбутнього, побудова еталонів у вигляді ідеального образу професіонала. Особистісно-професійне становлення відбувається на основі освоєння суспільно вироблених уявлень про ідеали, норми поведінки і діяльності.

Сучасне розуміння викладача як самоорганізованого суб'єкта на всіх етапах професійної педагогічної діяльності та виділення в якості її найважливішого елемента професійно-особистісного самовизначення актуалізують нові вимоги до підготовки вчителя, до його професійним і особистісним якостям. Це особливо актуально для професії музиканта-педагога. Не випадково дослідники діяльності вчителя музики (Б. Асаф'єв, А. Абдуллін, Г. Падалка, Л. Хлебнікова, О. Щолокова та ін.) підкреслюють її складність і багатогранність. Діяльність вчителя музики включає в себе поряд з педагогічною, музикознавчу, просвітницьку та музично-виконавську діяльність. Всі ці напрямки діяльності об'єднуються в єдине ціле “під знаком творчості”. Окремі аспекти професійної підготовки та професіоналізму вчителя музики висвітлено в працях Г. Дідич, А. Козир, Л. Масол, В. Орлова, Г. Падалки, А. Петеліна, О. Ростовського, О. Рудницької, Я. Сверлюка та ін. Незважаючи на цінні теоретичні результати, отримані в даних роботах, загострюється практична потреба в розв'язанні проблеми особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання.

Мета статті полягає у висвітленні поетапної методики становлення особистісно-професійної сфери майбутніх учителів музики у вокальному навчанні.

Впровадження розробленої методики вокального навчання студентів на засадах особистісно-орієнтованого підходу відбувалося за визначеними етапами: організаційно-ознайомлювальним, інформативно-діяльним, виконавсько-творчим.

Навчальний процес на **першому етапі** спрямовується на ознайомлення студентів зі специфікою навчальної дисципліни “Постановка голосу”; зацікавлення студентів мистецтвом вокалу, формування позитивних емоційно-вольових установок, первісної мотивації до занять; організацію діяльності студентів у вокальному навчанні, адаптацію їх до навчального процесу; формування початкових елементарних понять та навичок вокальної діяльності; ознайомлення з правилами гігієни та охорони співацького голосу. Вокальна діяльність студентів мала переважно репродуктивно-наслідувальний характер. Важливим завданням початкового етапу щодо впровадження розробленої методики стало ознайомлення студентів з нормами та правилами охорони співацького голосу, правильної організації процесу навчання, режиму праці та відпочинку. Використовувалася група репродуктивних методів та прийомів навчання: *методу формування початкових слухових уявлень, методу ілюстрування педагогом, методу візуального контролю, прийому “імітування”, прийому “успішних спроб”*.

На цьому етапі навчання організовували проведення *лекцій лікарем-фоніатром* з питань гігієни та охорони голосового апарату, в яких йшлося про основи здорового способу життя та гігієну голосового апарату, норми та правила розвитку співацького голосу, психофізіологічні особливості процесу фонації, висвітлювалися питання вікових фізіологічних та психологічних особливостей розвитку голосового апарату, питання мутації та після мутаційного періоду розвитку.

Інформативно-діяльнісний етап формувальної методики полягає у здійсненні основної роботи з вокального навчання студентів. Метою цього етапу стало оволодіння студентами комплексом вокально-технічних умінь та навичок, формування навичок усвідомленого координування процесом фонації та здійснення оцінювально-аналізуювальних дій, ґрунтовна теоретична підготовка.

Добір методів вокального розвитку здійснювався згідно з метою основного етапу методики, віковими особливостями розвитку організму вокаліста, ступенем сформованості попереднього вокального досвіду до вступу у вищий навчальний заклад, з урахуванням специфіки фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів. На цьому етапі завданням навчальної діяльності стало розширення мотиваційної сфери, переведення її зі сфери зацікавленості у формування чітких мотиваційних ціннісних установок на процес вокальної діяльності. Цьому сприяло використання наступної групи проблемно-пошукових методів навчання: *проведення бесід про сутність та зміст педагогічної діяльності вчителя музики у школі, ознайомлення їх з проблемами музично-педагогічної практичної діяльності; ознайомлення з кращими зразками світового вокального мистецтва; заохочування до відвідування концертів та творчих зустрічей з відомими виконавцями та вокальними педагогами; ознайомлення студентів з*

історією вокального мистецтва з переглядом відеоматеріалів; залучення студентів до активної концертної діяльності. Здійснення підготовки студентів до концертних виступів, безпосередня участь у них допомагало формувати стійку мотивацію розвитку власних співацьких умінь, бажання завойовувати авторитет серед педагогів та студентів, прагнення до самовираження і самовдосконалення.

Специфіка вокального навчання педагогів-музикантів вимагає усвідомлення всіх фонаційних процесів людського організму, чіткого координування роботи голосових органів з опорою на внутрішні вібраційні, барорецепторні, пропріорецепторні відчуття, зорові, слухові уявлення, тактильні відчуття. Деякі внутрішні відчуття, які виникають під час фонації, залишаються поза вольовою сферою людини, тому фіксувати і безпосередньо впливати на них важко. З метою їх усвідомлення та вироблення навичок координування роботи голосового апарату ми використовували *методи фіксації внутрішніх відчуттів під час фонації, методи формування слухових уявлень, методи впливу на зорові та тактильні аналізатори.*

У дослідженні ми звернулися до ряду методик і технологій, спрямованих на розвиток здатності до раціонального співацького подиху. Методика Н. Юренева-Княжинського спрямована на досягнення вміння спокійного дихання [6]. Інша методика для вироблення здатності правильного дихання – методика А. Стрельникової, першооснову якої становить енергійний вдих і повільний, плавний видих. Дана методика ґрунтується на чіткій ритмічній організації дихання, зв'язку дихання і руху.

Виховання здатності правильного вільного дихання має першорядне значення і для музикантів – виконавців на духових музичних інструментах. Методика відомого педагога, флейтистки І. Лосбень, яка базується на вокальній техніці бельканто і дихальної гімнастики йогоїв, дозволяє розвинути здатність до глибокого діафрагмального дихання як в стані спокою, так і в процесі руху, економного витрачання повітря в процесі повільного видиху і контролем за щільністю і спрямованістю повітряного потоку.

З медичної літератури відомо, що звичайна, спеціально не тренована людина може затримати дихання на 30-40 секунд, тренований нирець – до 7,5 хвилин, людина, що постійно практикує йогою – до 20 і більше хвилин. Це вказує, що тривалість затримки дихання залежить від тренування, і кожна людина взмозі розвинути здатність до контролю за диханням і тривалістю його затримки.

Дихання означає життя. Саме цей факт, а також те, що музика взагалі і спів, зокрема, мають якість процесуальну, тобто виникають на наших очах, тривають – живуть і розвиваються протягом якогось часу, а потім безповоротно зникають (А. Лосєв), підтверджує першорядну важливість техніки дихання як життєво необхідного акта. "Наше життя в зовнішньому

світі починається з першим вдихом. Вдих це: насичення, наповнення, оновлення, прийняття, активація внутрішніх станів, отримання інформації. Все, що Ви впускаєте в свій внутрішній світ, радість чи горе, – входить в нас з вдихом. Коли до Вас біжить радісна дитина, і Ви її зустрічаєте з розпростертими обіймами, згадайте, що відбувається з розкриттям рук: вдих або видих? Дійсно, відбувається вдих. Під час затримки дихання після вдиху легені зберігають, і засвоюють отримане раніше повітря, а психіка людини зберігає, накопичує і засвоює різні почуття, думки і стани” [5].

У повсякденному житті затримка дихання відбувається в ситуації рішення людиною будь-яких складних завдань. Відомий вислів “чекати, затамувавши подих” в повній мірі відображає стан аналізу вже наявної інформації, формування внутрішнього наміру. “Затримка після вдиху це: ідентифікація, осяяння, інсайд, утримання отриманого ззовні стану, зосередженість, порівняння, оцінка, спогад, обдумування форми і методів вирішення задачі, формування мети, розподіл енергії всередині тіла. Якості, властиві затримки після вдиху – це: довіра, прийняття, зібраність, концентрованість, зосередженість, уважність. На затримці після вдиху йде внутрішня робота над поліпшенням чогось в собі, через усвідомлення або розуміння” [5]. Для налагодження продуктивного контакту з аудиторією необхідно тренувати здатність розподілу дихання таким чином, щоб фраза закінчувалася разом з видихом, а наступний за цим вдих як би вбирив у себе відповідну реакцію слухачів, їх емоції, енергію. Для досягнення відчутного результату необхідно тренування дихання за допомогою виконання ряду вправ. Вони спрямовані на вирівнювання дихання, а також на досягнення необхідної концентрації та здатності керувати роботою дихальної системи в цілому.

Аналіз спеціалізованих, методичних та психологічних джерел дав підставу ввести у формувальну методику метод синестезії, як метод співвідчуття, що полягає у переведенні вербального змісту в невербальне, або навпаки [2, с. 120], *метод емоційно-образних абстрактних висловів та порівнянь, метод майстер-класу.*

Прийомами формування оцінювально-аналізувальних умінь студентів на другому етапі формувальної методики стало *усвідомлення та аналіз вокальних явищ власного співацького процесу, формування активного вокально-педагогічного слухового досвіду, оволодіння слуховими уявленнями еталонного звучання співацьких голосів, формування навичок фіксування та аналізу помилок голосоутворення, прогнозування методів усунення наявних недоліків.*

Виконавсько-творчий етап передбачає здійснення студентами активної виконавської діяльності в ході проведення звітних концертів класів вокалу, організації форм просвітницької діяльності (благодійних та шефських заходів, фестивально-конкурсної діяльності), виконання самостійно-творчих завдань, проходження педагогічно-виконавської

практики. Завдання цього етапу: узагальнення та закріплення досвіду вокального виконавства, формування у студентів вокально-виконавських і педагогічних знань, умінь та навичок, необхідних майбутнім вчителям музики для подальшої вокально-педагогічної діяльності у школі, адаптація вокально-виконавських умінь та навичок до умов професійної діяльності, нагромадження вокального репертуару для проведення просвітницької роботи.

На цьому етапі відбувалася організація звітних концертів, сольних виступів студентів упродовж проходження педагогічно-виконавської практики. Використовувалися інтернативні, практичні та оцінні методи навчання. Наприклад, у ході підготовки студентів до публічних виступів використовували прийом “уявного перенесення”, що передбачало уникнення хвилювання під час виступів перед слухачами, студентам пропонували уявно “переноситися” у середовище (обставини, ситуацію, оточення), відображене у змісті твору. Використання цього прийому сприяло зосередженню студента на власних відчуттях, творчих емоціях, перенесенню уваги від емоцій хвилювання на творчий процес. Під час публічних виступів вимагалось від студента задіявання психоемоційних сил (почуттів, емоцій, переживань), оскільки зосередження уваги студента лише на виконанні моторно-рухових дій, її загострення на конкретних вокально-технічних труднощах виконання, перешкоджало втіленню художнього образу. Безпосередньо перед виступом студентам пропонували подумки проспівувати твір, відмежовуватися від емоцій страху шляхом зосередження на творчих переживаннях героя твору.

Для налаштування студента на позитивний результат безпосередньо перед виступом, формування оптимістичного сприйняття оточення, активізації творчих сил формували у студентів психологічні установки:

- налаштування на отримання позитивних емоцій від процесу співу;
- очікування визнання творчої роботи;
- виразне бачення своєї мети, у прагненні до якої ніщо не перешкоджатиме;
- відкидання розслаблення та викликання відчуття переповнення енергією, великого припливу сил та бажання до великих звершень;
- переконування себе в тому, що все зможе і всього досягне.

З метою активізації навчальної та вокально-виконавської діяльності студентів на виконавсько-творчому етапі застосовували *творчі завдання*: “ілюстрування вокального твору (або його уривку) з методичними коментарями”, “вокальне змагання”, яке передбачало самостійну підготовку вокального твору для конкурсного виконання, проведення його аналізу (літературно-художнього, стилістичного, музично-теоретичного, аналізу вокально-технічних завдань), відпрацювання технічного боку виконання, здійснення добору засобів емоційної виразності передачі художнього змісту твору, виступ у якості керівника творчого процесу в спільній роботі з

концертмейстером. У склад журі змагань входили викладачі вокалу.

Отже, поетапна методика вокального навчання майбутніх учителів музики на засадах особистісно-орієнтованого підходу, складається з трьох етапів: організаційно-ознайомлювального, інформативно-діяльнісного, виконавсько-творчого. Визначено мету, завдання, а також методи та прийоми навчання на кожному з етапів. Предметом подальшого наукового пошуку має стати обґрунтування організаційно-методичної системи вокального навчання майбутнього учителя музики на особистісно-орієнтованих засадах.

Використана література:

1. *Олексюк О. М.* Музична педагогіка : навч. посібник / Ольга Миколаївна Олексюк. – Київ : КНУКіМ, 2006. – 188 с.
2. *Органов П.* Певческий голос и методика его постановки / П. Органов. – М. ; Л. : Музгиз, 1951. – 68 с.
3. *Орлов В. Ф.* Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія : монографія / Валерій Федорович Орловред ; под ред. І. А. Зязюна. – Київ : Наукова думка, 2003. – 262 с.
4. *Падалка Г. М.* Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – Київ : Освіта України, 2008. – 274 с.
5. Теория дыхания [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.chakrachka.ru>.
6. *Юренева-Княжинская Н. Г.* Авторская методика постановки и развития певческого голоса [Электронный ресурс] / Н. Г. Юренева-Княжинская. – Режим доступа : www.knyazhinskaya.ru.

References:

1. *Oleksiuk O. M.* Muzychna pedahohika : navch. posibnyk / Olha Mykolaivna Oleksiuk. – Kyiv :KNUKiM, 2006. – 188 s.
2. *Organov P.* Pevcheskiy golos i metodika ego postanovki / P. Organov. – M. ; L. : Muzgiz, 1951. – 68 s.
3. *Orlov V. F.* Profesiine stanovlennia maibutnikh vchyteliv mystetskykh dystsyplin: teoriia i tekhnolohiia : monohrafiia / Valerii Fedorovych Orlovred ; pod red. I. A. Ziaziuna. – Kyiv :Naukova dumka, 2003. – 262 s.
4. *Padalka H. M.* Pedahohika mystetstva (teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) / H. M. Padalka. – Kyiv :Osvita Ukrainy, 2008. – 274 s.
5. Teoriya dykhaniya [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://www.chakrachka.ru>.
6. *Yureneva-Knyazhinskaya N. G.* Avtorskaya metodika postanovki I razvitiya pevcheskogo golosa [Elektronnyy resurs] / N. G. Yureneva-Knyazhinskaya. – Rezhim dostupa : www.knyazhinskaya.ru.

ХУАН ЧАНХАО. Поэтапная методика вокального обучения будущих учителей музыки на основе личностно-ориентированного подхода.

В статье освещена поэтапная методика вокального обучения будущих учителей музыки на основе личностно-ориентированного подхода, которая имеет следующие этапы: организационно-ознакомительный, информативно-деятельностный, исполнительско-творческий. Учебный процесс на первом этапе направляется на формирование интереса студентов к искусству вокала, положительных эмоционально-волевых установок, первоначальной мотивации к занятиям. Вокальная деятельность студентов имеет преимущественно репродуктивно-подражательный характер. Цель второго этапа – овладение комплексом вокально-технических умений и навыков, формирование навыков осознанного координации процессом фонации и осуществления оценочно-анализирующих действий. Задача третьего этапа: обобщение и закрепление опыта вокального исполнительства, формирование

у студентов исполнительских и педагогических знаний, умений и навыков, накопление репертуара для проведения просветительской работы. На всех этапах используются репродуктивные, проблемно-поисковые, интернативные, практические и оценочные методы и приемы обучения.

Ключевые слова: *личностно-профессиональное становление; вокальное обучение; этапы формирующей методики; методы обучения; будущий учитель музыки.*

HUANG CHANGHAO. Step-by-step method of vocal training of future teachers of music on the basis of the personality-oriented approach.

The article deals with the step-by-step method of vocal training of future music teachers on the basis of a personality-oriented campaign, which has the following stages: organizational, fact-finding, informative, activity-oriented, performing and creative. The educational process at the first stage is directed to the formation of students' interest in the art of vocal, positive emotional-volitional attitudes, the initial motivation for studies. Vocal activity of students is mainly reproductive and imitative. The goal of the second stage is to master the complex of vocal-technical skills and skills, to develop skills of conscious coordination of the phonation process and implementation of evaluation and analysis actions. The task of the third stage: generalization and consolidation of the experience of vocal performance, the formation of students performing and pedagogical knowledge, skills, accumulation of repertoire for educational work. At all stages, reproductive, problem-searching, internative, practical and evaluation methods and methods of instruction are used.

Keywords: *personal-professional formation; vocal training; stages of the formative methodology; teaching methods; future teacher of music.*

УДК 37.018.54:780.643.2

Ян Яньчі

**МЕТОДИКА ГРИ НА САКСОФОНІ УЧНІВ-ПОЧАТКІВЦІВ
НА ЗАСАДАХ КООПЕРОВАНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ**

У статті висвітлено методику професійної підготовки учнів-саксофоністів в закладах позашкільної спеціалізованої освіти на засадах кооперовано-діяльнісного підходу, яка відбувається за визначеними етапами: аналітико-підготовчим, змістовно-рефлексивним та виконавсько-творчим. Аналітико-підготовчий етап спрямований на стимулювання в учнів-саксофоністів позитивної мотивації щодо здійснення колективно-виконавської діяльності у нерозривному зв'язку з індивідуальним розвитком художніх інтересів та потреб. Змістовно-рефлексивний етап експериментальної роботи націлений на підвищення рівня емоційного та інтелектуального пізнання ансамблевого музичного мистецтва, формування музично-теоретичних і музично-практичних знань про колективно-виконавську діяльність. Виконавсько-творчий етап характеризується спрямуванням на активізацію творчого потенціалу учнів-саксофоністів, забезпечення їх готовності до ансамблевої виконавсько-творчої діяльності. Відповідно до етапів використовувалися наступні групи методів: стимуляції, проблемні, творчо-проблемні.

Ключові слова: *професійна підготовка; колективно-виконавська діяльність; учень-саксофоніст; етапи формувальної методики; методи навчання.*